

HAZLAR VE GÜNLER

Marcel Proust 10 Temmuz 1871'de Auteuil'de doğdu. Bütün yaşamını etkileyecek astım krizlerinin ilkini 1881'de geçirdi. 1890'da Hukuk Fakültesi'ne ve Siyasal Bilgiler Okulu'na kaydoldu. Aynı yıl Maupassant'la tanıştı. Arkadaşlarıyla birlikte *Le Banquet* dergisini kurdu; burada edebiyat eleştirileri yayımladı. 1893'te, *Swann'ın Bir Aşk'ın* "eskizi" olabilecek nitelikte bir metin yazdı. 1894'te Dreyfus olayı başladı. Marcel Proust, Dreyfus yanlılarını destekledi. 1895'te felsefe lisansı diplomasını aldı. 1898'te Dreyfus olayı büyüdü. Aynı yıl Zola'nın "J'accuse" adlı açık mektubu *L'Aurore* gazetesinde yayımlandı. Proust 1908'de büyük yapıtını (*Kayıp Zamanın İzinde*) yazmaya koyuldu. 1914'te *Guermantes Tarafı*'nı Grasset Yayınevi'ne hazırlamaya başladı. 30 Kasım 1918'de *Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde* yayımlandı. 10 Aralık 1919'da bu kitap Goncourt ödülü aldı. 30 Nisan 1921'de *Guermantes Tarafı II* ile *Sodom ve Gomorra* yayımlandı. Aynı yıl Proust Gallimard Yayınevi'ne *Sodom ve Gomorra II* ile *Sodom ve Gomorra III*'ün elyazmalarını verdi. 1922'de *Mahpus* ile *Albertine Kayıp* (*Sodom ve Gomorra III*) daktiloya çekilmeye başlandı. Proust, Ekim ayı başında bir bronşit krizi geçirdi, bunu zatürree izledi. Yazar, 18 Kasım 1922'de öldü. *Mahpus* (1923), *Albertine Kayıp* (1925), *Yakalanan Zaman* (1927) ölümünden sonra basıldı.

Roza Hakmen 1956'da İzmir'de doğdu. 30 yılı aşkın bir süredir İngilizce, Fransızca ve İspanyolcadan edebiyat çevirileri yapıyor.

Başlıca çevirileri: Marcel Proust, *Kayıp Zamanın İzinde*, *Sainte-Beuve'e Karşı*, *Hazlar ve Günler*, *Edebiyat ve Sanat Yazıları*; Miguel de Cervantes Saavedra, *Don Quijote*; Henry James, *Güvercinin Kanatları*; Tim Parks, *Kader*, *Avrupa*; Anna Kavan, *Kartal Yuvası*; Marguerite Yourcenar, *Rüya ve Kader*; Alice Munro, *Fırar ve Nefret*, *Arkadaşlık*, *Flört*, *Aşk*, *Evlilik*; John Cheever *Toplu Öyküler 2,3,4*; Javier Marías, *Yarınki Yüzün*; Eduardo Berti, *Düşlenen Ülke*; Kazuo Ishiguro, *Avunamayanlar*, *Gömülü Dev*; Ian McEwan, *Çocuk Yasası*.

Marcel Proust'un
YKY'deki kitapları:

Kayıp Zamanın İzinde:
Swann'ların Tarafı (1999)
Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde (1996)
Guermantes Tarafı (1997)
Sodom ve Gomorra (1997)
Mahpus (2001)
Albertine Kayıp (2001)
Yakalanan Zaman (2001)

Kayıp Zamanın İzinde (Delta, 2010)

Hazlar ve Günler (2013)
Edebiyat ve Sanat Yazıları (2015)
Üst Kat Komşusuna Mektuplar (2015)
"Kalan Son Güzel Kâğıdım" - Mektuplar (2018)

MARCEL PROUST

Hazlar ve Günler

Çeviren
Roza Hakmen

Anlatı

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 3841
Edebiyat - 1089

Hazlar ve Günler / Marcel Proust
Özgün adı: Les plaisirs et les jours
Çeviren: Roza Hakmen

Kitap editörü: Ersel Topraktepe
Düzeltili: Ömer Şişman

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Elma Basım Yayın İletişim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Tevfikbey Mah. Halkalı Cad. No: 162/7 Küçükçekmece / İstanbul
Telefon: (0 212) 697 30 30
Sertifika No: 12058

Çeviriye temel alınan baskı: Editions Mille et une nuits, 1998
1. baskı: İstanbul, Mart 2013
4. baskı: İstanbul, Ağustos 2019
ISBN 978-975-08-2495-1

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2013
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/YapıKrediKulturSanatYayincilik](https://www.facebook.com/YapıKrediKulturSanatYayincilik)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz • 7

3 Ekim 1893'te Paris'te ölen Dostum Willie Heath'e • 9

Sylvanie Vikontu Baldassare Silvande'ın Ölümü • 13

Violante ya da Sosyete Hayatı • 33

Commedia Dell'arte Örnekleri • 43

Bouvard ve Pécuchet'nin Sosyete ve Müzik Merakı • 63

Madame de Breyves'in Melankolik Tatili • 73

Ressam ve Müzisyen Portreleri • 87

Bir Genç Kızın İtirafı • 93

Sosyetede Bir Akşam Yemeği • 105

Özlemler Zaman Rengi Tahayyüller • 113

Kıskançlığın Sonu • 153

Önsöz

Kitabını niçin meraklı zihinlere sunmamı istedi? Ve ben bu gayet hoş, ama oldukça gereksiz görevi üstlenmeye niçin söz verdim? Kitabı ender bulunur bir büyüye ve narin bir zarafete sahip genç bir çehreye benziyor. Kendi kendini tavsiye ediyor, kendini anlatıyor ve kendine rağmen kendini sunuyor.

Genç bir kitap şüphesiz. Yazarının gençliğince genç. Ama dünyanın yaşlılığınca yaşlı. Asırlık ormanda, antik dalların üzerinde yaprakların baharı. Yeni sürgünler ormanın derin geçmişiyle hüzünlenmiş, nice ölü baharın matemini tutuyor sanki.

Ciddi Hesiodos Helikon'un keçi çobanlarına *İşler ve Günler*'i anlatmıştı. "Hazlar olmasa hayata tahammül edilebilirdi," diyen İngiliz devlet adamı haklıysa eğer, *Hazlar ve Günler*'i bizim yüksek sosyete erkekleriyle kadınlarına anlatmak daha hüzünlü bir iş. Genç dostumuzun kitabındaki bezgin tebessümler ve yorgunluk halleri de güzellikten ve asaletten yoksun değil.

Hüznü bile, göreceksiniz, hoş ve çok çeşitli; çünkü harika bir gözlem yeteneği ve esnek, keskin, gerçekten incelikli bir zekâ tarafından yönlendirilip destekleniyor. Bu *Hazlar ve Günler* takvimi hem ahenkli gökyüzü, deniz ve orman manzaralarıyla doğanın saatlerini, hem de sadık portrelerle ve mükemmel işlenmiş gündelik hayat tablolarıyla insanların saatlerini gösteriyor.

Marcel Proust batan güneşin umutsuz görkemini ve snop bir ruhun huzurunu kaçırın boş meseleleri tasvir etmekten eşit derecede hoşlanıyor. En az doğanın bize anaç bir cömertlikle sunduğu acılar kadar zalim olan seçkin acıları, yapay ızdırapla-

rı anlatmakta üzerine yok. İtiraf etmem gerekir ki bu uydurulmuş ızdıraplar, insan dehasının bulduğu acılar, sanatsal acılar bana son derece ilginç ve "özentici" geliyor, bunların birkaç seçme örneğini incelediği ve tasvir ettiği için Marcel Proust'a müteşekkirim.

Bizi sıcak bir seraya, tuhaf ve marazi güzelliklerini toprakta beslemeyen bilge orkidelerin arasına çekiyor, orada tutuyor. Ansızın, bu baygın ve latif havanın içinden fırlayan ışıklı bir ok, bir şimşek, tıpkı Alman hekimin ışını gibi bedeni delip geçiyor. Şair bir anda gizli düşüncelere, itiraf edilmemiş arzulara nüfuz ediyor.

Bu onun tarzı, onun sanatı. Bu kadar genç bir okçu sıfatıyla şaşırtıcı bir isabet sergiliyor. Hiç masum değil. Ama o kadar içten ve doğru ki, naiflik kazanıyor ve bu şekilde hoşla gidiyor. Onda ahlaksız bir Bernardin de Saint-Pierre de bulmak mümkün, saf bir Petronius da.

Ne mutlu kitabına! Gülleri çiyi üzerlerindeyken serpiştiren Madeleine Lemaire'in ilahi eliyle çiçeklerle bezenmiş halde, onların rayihasıyla gezecek şehirde.

ANATOLE FRANCE

3 Ekim 1893'te Paris'te ölen
Dostum Willie Heath'e

"İstirahat ettiğin Tanrı'nın kucağından... ölüme egemen olan, ondan korkmayı engelleyen, onu neredeyse sevdiren gerçekleri ifşa et bana."

Antik Yunan'da ölümlere çörek, süt ve şarap götürülürdü. Bizler ise, daha bilgece olmasa bile daha incelikli bir yanılmanın cazibesine kapılarak ölümlerimize çiçek ve kitap sunuyoruz. Size bu kitabı sunmamın en önemli nedeni bir resim kitabı olması. "Resim altları"na rağmen, okunmasa da, en azından bu enfes armağanı bana içtenlikle sunan, Dumas'ın ifadesiyle "Tanrı'dan sonra en çok güllü yaratmış kişi olan" değerli sanatçının bütün hayranları bakacaktır ona. M. Robert de Montesquiou da, henüz yayımlanmamış dizelerinde kimi zaman on yedinci yüzyılı hatırlatan o yaratıcı ciddiyetiyle, veciz ve incelikli belagatiyle, titiz düzeniyle onu över. Çiçeklerden bahisle şöyle der ressama:

"Fırçanıza poz veren çiçekler açar.

*Siz onlar için bir Vigée, başkası öldürürken
Ölümsüz kılan bir Flora'sınız."*

Hayranları seçkin ve kalabalık bir topluluktur. İlk sayfada tanımaya yetişemedikleri, tanısalar hayran olacakları kişinin adını görmelerini

istedim. Ben de sizi pek kısa bir süre tanıyabildim aziz dostum. Boulogne Ormanı'nda sabahları rastlardım size sıklıkla; geldiğimi görüp ağaçların altında beklerdiniz beni; ayakta, ama rahat, Van Dyck'ın tablolarındaki asilzadeler gibi düşünceli ve zarif. Nitekim onların zarafeti de tıpkı sizinki gibi giysilerinden çok bedenlerinden kaynaklanır; bedenleri de bu zarafeti ruhlarından almış, almaya da devam eder gibidir: Manevi bir zarafettir onlarınki. Zaten Van Dyck'ın birçok kez bir kralı gölgesinde gezinirken resmettiği fondaki yapıtlara kadar her şey, bu hüznü benzerliği pekiştirirdi; ona modellik eden niceleri gibi siz de yakında ölecektiniz; tıpkı onların gözlerindeki gibi sizin de gözlerinizde kâh önsezinin gölgeleri kâh teslimiyetin tatlı ışığı oynayırdı. Ne var ki, azametinizin inceliği hakkında bir Van Dyck'ın sanatına ait olmakla birlikte, manevi yaşantınızın esrarengiz yoğunluğuyla Da Vinci'ye yakınsınız. Havaya kalkmış parmağımızla, kendinize sakladığınız muamma karşısındaki esrarlı ve mütebessim bakışlarımızla sizi Leonardo'nun Vaftizci Aziz Yahya'sına benzetirdim sık sık. O zamanlar ahmaklığın, ahlaksızlığın ve fesatlığın bayağı oklarından korunmak için hepsinden uzakta, asil ruhlu, seçilmiş kadınlarla erkeklerden oluşan bir toplulukta birlikte yaşamayı hayal eder, neredeyse planlardık.

Hayatınızın ancak yüce bir ilhamdan kaynaklanabilecek eserler gibi olmasını isterdiniz. Bu tür bir ilhamı inanç ve deha gibi, aşk da sağlayabilir. Oysa size bu ilhamı ölüm verecekti. Ölümden, hatta öncesinde de saklı güçler, gizli destekler, hayatta bulunmayan bir "ihvan" mevcuttur. Tıpkı sevmeye yeni başlamış âşık gibi, tıpkı şarkılarını söyleyen şairler gibi, hastalar da kendilerini ruhlarına daha yakın hissederek. Hayat bizi amansızca sıkıştıran, hiç durmadan ruhumuzu acıtan zorlu bir iştir. Hayat bağlarının bir an gevşediğini hissettiğimizde basiretli bir dinginlik hissedebiliriz. Çocukluğumda din tarihine geçmiş kişiler arasında kaderi bana en acıklı gelen, kırk gün boyunca onu gemiye hapseden tufan yüzünden Nuh Peygamber'di. Daha sonraları sık sık hastalanmaya başladım ve ben de uzun günler boyunca "gemi"de hapis kaldım. O zaman anladım ki, gemi kapalı, yeryüzü karanlık olduğu halde Nuh dünyayı en iyi gemiden görebilirdi. Nekahet dönemine girdiğimde, bir an olsun yanımdan ayrılmayan, geceleri de yanımda kalan annem "geminin kapısını açıp" çıktı. Ama tıpkı güvercin gibi, "o akşam yine geldi". Sonra tamamen iyileştim, annem de güvercin gibi "bir daha gelmedi". Tekrar yaşamaya başlamam, kendimden uzaklaş-

mam, anneminkiler kadar tatlı olmayan sözlere kulak vermem gerekti; hatta bununla da kalmadı, annemin o güne kadar hep yumuşacık olan sözleri de artık hayatın ve bana öğretmesi gereken görev bilincinin sertliğini taşıyordu. Tufanın tatlı güvercini, peygamberin sizin gittiğinizi görünce dünyanın yeniden doğuşundan ötürü yaşadığı sevince bir hüznün de karışmadığını düşünmek mümkün mü? Hayatın askıya alınmasının ve çalışmalarını, kötü arzuları yarıda kesen gerçek “tanrısal ateşkes”in dinginliği; ölümden sonrasının gerçeklerine bizi yaklaştıran hastalığın ihşanı ve onca lütfu, “ağırlığıyla ezen anlamsız süslerle peçeler”, münasebetsiz bir elin “özenle topladığı saçlar”; bir anneyle bir dostun kim bilir kaç kez bize kederimizin çehresi ya da acimizin ihtiyaç gösterdiği koruyucu hareket gibi görünmüş, nekahetin eşliğinde kesilecek olan yumuşak sadakatleri; gemi güvercininin sürgündeki torunları, hepimizi uzağında hissetmek bana çok ızdırap çektirmiştir. Sizin bulunduğunuz yerde olmayı zaman zaman kim istememiştir ki, sevgili Willie? Hayata öyle çok taahhütte bulunuruz ki, bir an gelir, hepsini yerine getirmeye gücümüz kalmadığını hisseder, mezarlara döneriz, ölümü, “tamamlanmakta zorlanan kaderlerin yardımına koşan ölümü” çağırırız. Ancak ölüm hayata taahhütlerimizden bizi kurtarsa da, kendimize taahhütlerimizden, özellikle en başta gelen, layığıyla, hakkıyla yaşama taahhüdünden kurtaramaz.

Hepimizden daha ciddi, ama aynı zamanda hepimizden daha çocuktunuz; yalnız yüreğinizin saflığıyla değil, içten ve harika neşenizle de. Charles de Grancey gıpta ettiğim bir yeteneğe, asla uzun süre kesilmeyen, artık hiç duyamayacağımız o kahkahanızı okul anılarıyla bir anda canlandırma yeteneğine sahipti.

Bu sayfaların bir kısmı yirmi üç yaşında, birçoğu da (Violante, Commedia dell’arte Örnekleri’nin hemen hepsi vs.) yirmi yaşında yazıldı. Hepsi çalkantılı, ama artık sakinleşmekte olan bir hayatın anlamsız köpüğünden ibaret. Keşke bir gün ilham perilerinin onda kendilerini seyretmeye tenezzül edeceği kadar, yüzeyinde onların tebessümleriyle danslarının yansımaları görebileceğimiz kadar durulsa.

Size bu kitabı sunuyorum. Heyhat, kitabımın eleştirisinden korkmasına gerek olmayan yegâne dostumsunuz! Herhangi bir yerinde tonumun serbestliğinden dehşete düşmezsiniz, hiç değilse bundan eminim. Sadece vicdanı hassas kişilerde ahlaksızlığı tasvir ettim. Dolaşısıyla, iyiliği hedefleyemeyecek kadar zayıf, kötülüğün tam tadına va-

ramayacak kadar asil olan ve ızdıraptan başka şey tanımayan bu insanlardan bu küçük denemeleri arıtacak kadar samimi bir merhametle söz ettim. Bu kitaba müziğinin şiirini ekleyen hakiki dostun ve eşsiz şiirinin müziğini ekleyen ünlü ve aziz Üstadın, ayrıca yazıdan daha kalıcı ilahi sözleriyle başka birçok kişide olduğu gibi bende de düşüncenin tohumlarını eken M. Darlu'nün, ne kadar yüce, ne kadar aziz olursa olsun hiçbir canlının bir ölüden önce onurlandırılmaması gerektiğini hatırlayıp bu son sevgi nişanesini size ayırmış olmamı affetmelerini dilerim.

Temmuz 1894.

SYLVANIE VİKONTU
Baldassare Silvande'nin Ölümü

I

"Apollon Admetos'un sürülerini beklerdi der şairler; her insan deli taklidi yapan kılık değiştirmiş bir tanrıdır zaten."

EMERSON

"Monsieur Alexis, ağlamayın lütfen; saygıdeğer Sylvanie Vikontu size bir at hediye eder belki.

— Büyük bir at mı Beppo, yoksa midilli mi?

— Belki M. Cardenio'nunki gibi büyük bir at. Ama ağlamanın artık lütfen... üstelik on üçüncü doğum gününüzde!"

Alexis'in yaşlı gözleri kendisine bir at hediye edilmesi umudu ve on üç yaşında olduğunun hatırlatılmasıyla birlikte parladı. Ama teselli bulmamıştı, çünkü amcasını, Sylvanie Vikontu Baldassare Silvande'ı ziyarete gitmesi gerekiyordu. Alexis, amcasının hastalığının tedavisi olmadığını öğrendiği günden beri onu birçok kez görmüştü elbette. Ama bu arada her şey değişmişti. Baldassare artık hastalığının farkındaydı ve en fazla üç yıllık ömrü kaldığını biliyordu. Bu malumatın amcasını nasıl olup da kederden öldürmediğini ya da çıldırtmadığını anlayamayan Alexis onu görmenin ızdırabına katlanamayacağını düşünüyordu. Amcasının yaklaşan ölümünden bahsedeceğinden

emindi; onu teselli etmek şöyle dursun, hıçkırıklarını tutabileceğini dahi sanmıyor, bu gücü kendinde bulamıyordu. Akraları arasında en uzun boylu, en yakışıklı, en genç, en canlı, en şefkatli erkek olan amcasına öteden beri tapardı. Onun ela gözlerine, sarı bıyıklarına, küçüklüğünde kendisi için yoğun bir sevgi ve haz yuvası, bir sığınak olan, o zamanlar gözüne tıpkı bir kale gibi erişilmez, tahta atlar kadar eğlenceli ve bir tapınaktan daha kutsal ve sağlam görünen dizlerine bayılırdı. Babasının ciddi, koyu renk kıyafetlerini hiç mi hiç beğenmez, ileride daima at üzerinde, bir soylu hanım kadar şık ve zarif, bir kral kadar görkemli olmayı hayal ederdi; Baldassare onun gözünde ideal erkekti; amcasının yakışıklı olduğunu, kendisinin de ona benzediğini bilirdi; ayrıca amcasının akıllı, cömert ve bir piskopos ya da general kadar güçlü olduğunu da bilirdi. Aslında annesiyle babasının eleştirilerinden vikontun bazı kusurları olduğunu öğrenmişti. Kuzeni Jean Galeas'ın onunla alay ettiği gün nasıl öfkelenildiğini, Parma Dükü ona kız kardeşiyle evlenmesini teklif ettiğinde gözlerindeki parıltının okşanan gururunu nasıl ele verdiğini (memnuniyetini örtbas etmek için dişlerini sıkıp Alexis'in hoşlanmadığı bir alışkanlıkla yüzünü nasıl buruşturduğunu) ve vikontun müziğini beğenmediğini açık açık söyleyen Lucretia'yla nasıl küçümser bir tonda konuştuğunu kendi de hatırlıyordu zaten.

Annesiyle babası amcasının başka bazı eylemlerine, Alexis'in bilmediği, sertçe kınanan davranışlarına da değinirlerdi sık sık.

Ne var ki Baldassare'ın bütün kusurları, bayağı mimiği ortadan kalkmış olmalıydı. Amcası iki yıl sonra belki de ölmüş olacağını öğrendiğinde Jean Galeas'ın alayları, Parma Dükü'nün dostluğu ve hatta kendi müziği kim bilir ne kadar anlamsız gelmişti ona. Alexis onu gözünde her zamanki kadar yakışıklı, ama ciddi ve her zamankinden de mükemmel olarak canlandırıyor-
du. Evet, ciddi ve şimdiden tam olarak bu dünyaya ait değilmiş gibi. Dolayısıyla umutsuzluğuna biraz endişe ve korku da ekleniyordu.

Atlar çoktandır arabaya koşulmuştu, yola çıkmak gerekiyordu; Alexis arabaya bindi, sonra özel öğretmenine son bir hususta akıl danışmak üzere indi. Konuşurken yüzü kıpkırmızı oldu:

“Monsieur Legrand, amcam öleceğini bildiğini benim bildiğimi mi düşünse daha iyi olur, bilmediğimi mi?”

— Bilmediğinizi düşünse daha iyi olur Alexis!

— Ama ya konuyu açarsa?

— Açmayacaktır.

— Açmayacak mıdır?” dedi Alexis şaşkınlık içinde; çünkü öngörmediği tek ihtimal buydu; amcasına yapacağı ziyareti ne zaman hayal etse, onu bir papaz gibi yumuşak bir tonda ölüm hakkında konuşurken canlandırmıştı zihninde.

“Peki, ama olur da açarsa?”

— Yanıldığını söylersiniz.

— Ya ağlarsam?

— Bu sabah çok ağladınız, onun yanında ağlamazsınız.

— Ağlamaz mıyım! diye haykırdı Alexis umutsuzluk içinde. Ama o zaman üzülmediğimi, onu sevmediğini düşünür... zavallı amcacığım!”

Tekrar gözyaşlarına boğuldu. Beklemekten sıkılan annesi sonunda gelip onu aldı, yola çıktılar.

Alexis holde paltosunu çıkarıp, yeşil-beyaz üniformasına Sylvania armaları işlenmiş hizmetkâra verdi; sonra annesiyle birlikte yan odada çalınan kemanı dinlediler kısa bir süre. Ardından vikontun genellikle oturduğu, tamamen camekânlarla kaplı, yuvarlak ve devasa bir salona alındılar. Kapıdan girince tam karşıda deniz, yan tarafta da çimenler, çayırklar ve koruluk görünüyordu; salonun dip tarafında iki kedi, güller, gelincikler ve çok sayıda müzik aleti vardı. Alexis’le annesi beklediler.

Alexis annesinin üzerine atıldığında annesi sarılmak istediğini zannetti, ama o dudaklarını annesinin kulağına yapıştırıp çok alçak sesle sordu:

“Amcam kaç yaşında?”

— Haziranda otuz altı olacak.”

Alexis, “Sence otuz altı yaşını görecek mi?” diye sormak istedi, ama cesaret edemedi.

Bir kapı açıldı, Alexis titriyordu; bir hizmetkâr gelip haber verdi:

“Saygıdeğer vikont hemen geliyorlar.”

Az sonra aynı hizmetkâr beraberinde vikontun her yere ya-